



## De achterkant van verhalen

Anders kijken naar de Bijbel en de Koran

Jos van Remundt  
Stichting Echelon/Uitgeverij Eburon  
Utrecht 2020, 420 bladzijden,  
ISBN 9789463013079, € 29,50.

Ter inleiding een dierbare herinnering: In de Braziliaanse film *Narradores de Javé* (2003, Eliane Caffé) verhalen mensen van de oorsprong van hun dorp. Het verhaal is geënt op de exodus uit Egypte en vindt haar hoogtepunt in de ontdekking van het beloofde land, het dal van Javé, ja, inderdaad: **ЯВЭ**. De dorpelingen delen deze geschiedenis, maar verschillen van mening over

ongeveer alle details. Het delen van het eigen verhaal leidt tot een vermakelijke én pijnlijke spraakverwarring, waarin personen tegenover elkaar komen te staan, man tegenover vrouw, zwart tegenover blank, ongeletterde dorpelingen tegenover technocraat. Aan het slot is er één troost: het verhaal gaat verder. Open blijft wat het verhalen vertellen hieraan heeft bijgedragen.

Het jongste boek van Jos van Remundt en Stichting Echelon gaat over verhalen en spraakverwarring, over jood tegenover christen tegenover moslim, over fundamentalistisch tegenover liberaal tegenover vrijzinnig. Het boek wil heel veel, maar in ieder geval voor een breed publiek verheldering brengen in de chaotische wereld van Bijbel en Koran en hun interpretaties.

Het middendeel van het boek bevat inleidingen in Tenach, Nieuwe Testament en Koran en hun interpretatiegeschiedenis in jodendom, christendom en islam. De drie hoofdstukken zijn kort, zo'n dertig pagina's elk, en de presentatie is fragmentarisch. Zo vinden we na elkaar een paragraaf over

monotheïsme in een polytheïstische wereld, over het Gilgamesj-epos en Genesis en over stromingen binnen het jodendom. Over de keuze van de onderwerpen valt te twisten, maar het caleidoscopisch karakter past bij een buitenstaander-perspectief en garandeert een zekere neutraliteit – christelijke bias ontbreekt. Postmoderne buitenstaander of niet, van de lezer wordt bij alle informatie al veel kennis verondersteld, en het boek tracht de kloof te overbruggen met een lange lijst van personen en begrippen voorzien van definities en verhelderingen. Het middendeel bevat nog een vierde hoofdstuk, getiteld *Diversiteit*. Dit hoofdstuk beschrijft min of meer neutrale verschillen tussen de Bijbel en de Koran, maar komt op stoom als het gaat om de hete hangijzers: (omgaan met) afvalligen, vrouwen, homoseksualiteit en geweld, en sluit af met de scheiding van 'kerk' en staat. Hier wordt ten volle duidelijk dat het boek in al zijn feitelijkheid ook een pamflet is. 'Want het gaat niet om deze verhalen alleen. Er is een wereld van verschil wanneer vanuit een orthodox of een liberaal perspectief de teksten benaderd

worden. Dat alles heeft gevolgen voor de sociale relatie en gebruiken, normen en waarden, cultuur en geschiedenis' (blz. 52).

Het boek heeft nog twee delen. Het gaat in het inleiden de eerste deel over verhaal en kernervaring, over de veelheid aan interpretaties, over het vastleggen van verhalen in boek en theologie, en over mythen en archetypen, en in het praktische derde deel over vertalingen van Bijbel en Koran, over de verhalen in beeld en muziek, over vertalingen voor kinderen. Al met al kun je het boek lezen als een encyclopedie. Een stap verder gaat het laatste hoofdstuk over het zelf omgaan met verhalen, bestaande verhalen en het eigen verhaal.

Het boek is mooi uitgegeven met talrijke afbeeldingen die ook werkelijk relevant zijn, met kaders die wat extra's te bieden hebben, en met blauwe tekstblokjes die citaten bevatten, vaak oneliners die het perspectief van het boek aanscherpen.

Dit boek is een spannende onmogelijkheid. Drie godsdiensten, hun boeken en hun uiteenlopende tradities in zo'n 400 pagina's. Op zoek naar correcte infor-



Paus Leo XIII in 1898.

matie maar met een radicaal verlichtingsperspectief. Voor een postmodern publiek van religieuze nitwits, zoiets? In deze nieuwe wereld staat bijbelwetenschapper professor Han Renckens S.J. (Jezuiet) te boek als *Han Renckens taalkundige*. Hij zou er zelf om moeten lachen. Hij was wel in voor iets nieuws.

Het boek benadrukt het kritische bewustzijn, het zelfstandig vragen en doorvragen, het toetsen van wat gezegd wordt. De lezer dient ook bij dit boek alert te zijn. Zo zijn ongeveer alle details in het laatste tekstblokje onjuist (blz. 394). Het bevat

een citaat uit *Het geluk van Limburg* van Marcia Luyten (2015) en gaat over priester Henri Poels. Daarin wordt het 'conservatief-katholieke' bisdom Roermond weggezet tegenover de 'progressieve' paus Leo XIII. [Voor wie de details zoekt, lees het artikel *Henri Poels* op Wikipedia.]

Extra informatie over dit boek is te vinden op de website van stichting Echelon: <https://www.stichtingechelon.nl/boeken/boek-de-achterkant-van-verhalen/>.